

Isten kapcsolata a világgal és megjelenése a történelemben

A Bhaktivedanta Hittudományi Főiskola 2014 szeptemberében egy vallásközi beszélgetéssorozatot indított, melynek az volt a célja, hogy a legjelentősebb vallások teológiai alaptémáit – Isten, lélek, teremtés, élet célja – a vallások jeles tudósai négy beszélgetés keretében összevessék, megkeresve a hasonlóságokat és a különbségeket. Az első sorozatban a vaišnavizmus a kereszténységgel került összehasonlításra a 2014/2015-ös tanév őszi félévében, a második sorozatban, a tavaszi félévben pedig – az előzővel megegyező témák és módszer szerint – a judaizmussal.¹ A sorozat a 2017-es évben folytatódott tovább a vaišnavizmus és az iszlám összehasonlításával – a már megszokott témák és módszer segítségével. Jelen írás ezen sorozat első beszélgetésének szerkesztett változata, amelyet Sulok Zoltán² és Mañjarī Devī

Dāsī (Magyar Márta)³ folytatott az istentan témájában. A beszélgetés moderátora Mahārāṇī Devī Dāsī (Banyár Magdolna)⁴ volt.

közgazdász diplomát. 1991-től a Gazdaságkutató Intézet, majd a GKI Gazdaságkutató Zrt. munkatársa, 1995-től kutatásvezetője. 1993 óta foglalkozik az iszlám vallással, 1995 óta muszlim. Az iszlám világ különböző országaiban neves vallástudósoktól (teológusoktól) tanult, 2014-ben iszlám vallásjogi diplomát szerzett (Islamic Online University). A vallási párbeszéd elkötelezett híve. A 2000 szeptemberében létrehozott Magyarországi Muszlimok Egyháza alapító tagja. 2001-től a Magyarországi Muszlimok Egyházának elnöke és hitoktatója. A 2010-ben létrehozott European Muslims Rights Council (EMRIC) alapító tagja. Jelenlegi kutatási területe az iszlám közgazdaságtan. Az iszlám gazdasági rendszerét, illetve az iszlámnak a mai kor problémáira adott megoldásait bemutató cikkek és tanulmányok szerzője, iszlám vallási könyvek lektora, valamint az iszlámmal foglalkozó diplomamunkák konzulense és bírálója. Hazai és nemzetközi fórumokon rendszeresen képviseli az iszlámot, illetve a magyarországi muszlimokat.

³ Mañjarī Devī Dāsī (Magyar Márta) vaisnava teológusi diplomáját a Bhaktivedanta Hittudományi Főiskolán szerezte, majd a Zsigmond Király Főiskola vallástudomány mesterképzését végezte el. Doktori tanulmányait 2010-ben kezdte meg az ELTE Atelier Európai Historiográfia és Társadalomtudomány Doktori Program keretében. A Bhaktivedanta Hittudományi Főiskola adjunktusa, a vaisnava teológia, illetve a vaisnava jogamester szakokon tanít szanszkrit nyelvet, szentíráselemzést, *vaišnava* istentant, valamint a *vaišnava* szentek életével foglalkozó tárgyakat.

⁴ Mahārāṇī Devī Dāsī (Banyár Magdolna) közgazdász, szociológus, főiskolai tanár, a Bhaktivedanta Hittudományi Főiskola rektora. PhD-fokozatát az ELTE-n szerezte a Kṛṣṇa-tudat társadalomtörténetéről írt disszertációjával. Fő kutatási területei: a hindu társadalomszemlélet, a *vaišnava* vallásgyakorlat teológiája és liturgiája.

¹ A beszélgetések és a teljes program megtekinthető a vallaskozi.bhf.hu honlapon.

² Sulok Zoltán 1995-ben a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Közgazdasági Karán, gazdaságelmélet szakirányon szerzett

Moderátor: Hogyan tart kapcsolatot Isten a világunkkal a *vaiṣṇava* teológia szerint?

Mañjarī Devī Dāsī: Mind az iszlám, mind a *vaiṣṇava* hagyomány monoteista. Vagyis a védikus irodalom is egy Istenről beszél, még akkor is, ha azt írja, hogy ez az egy Isten meg tud jelenni különböző formákban. A *gauḍīya-vaiṣṇavizmus* nem korlátozza Istent oly módon, hogy csak egyetlen formája lehet. A szentírásaink szerint attól függően, hogy Isten milyen hangulatban van, különböző formákban nyilvánul meg. Ez valamilyen mértékben az emberekre is jellemző: másképpen öltözünk és másféle a hangulatunk otthon, a munkahelyünkön, illetve egyéb élethelyzetekben. Ehhez hasonlóan Istennek is meg tud változni a hangulata és a külső megjelenése, csak sokkal nagyobb mértékben, mint a mi esetünkben. Sőt, az Ő különböző formái egymással párhuzamosan léteznek. Azonban a változó formák ellenére még mindig ugyanarról az egyetlen Istenről van szó.

Az anyagi világ Isten teremtése. Amellett, hogy Isten örökké létezik a lelki birodalomban örök, transzcendentális formájában, ebben az anyagi világban is meg tud nyilvánulni. Ez nem jelenti azt, hogy Ő ennek a világnak a részévé válna, vagy hogy az anyagi energia hatással lenne rá. Ellenkezőleg. Amikor Ő itt megjelenik, akkor is transzcendentális testében jelenik meg. Ő nem születik, és nem hal meg, nincsen rá hatással az anyagi világ.

A *gauḍīya-vaiṣṇava* hagyományban nagyon hangsúlyos, hogy szükség van köz-

vetítőkre az egyén és Isten között. Istent mi nem közvetlenül közelítjük meg, hanem a *gurukon*, vagyis a lelki tanítómesztereken keresztül, akik Isten képviselői. Az önmegvalósításban való fejlődéshez szükség van olyan mesterekre, akik segítenek nekünk, hogy felvegyük a kapcsolatot Istennel. Mi, akik itt élünk az anyagi világban, elfordultunk Istentől. Amikor szeretnénk feléleszteni Hozzá fűződő kapcsolatunkat, akkor a megfelelő folyamatot kell követnünk. A lelki tanítómesterekhez kell fordulnunk, akik Istent képviselik, és a saját tanítómestereiken keresztül kapcsolatban állnak Istennel. Ők az útmutatásaikkal segítenek nekünk, hogy sikerrel járjunk a törekvésünkben.

A *vaiṣṇava* hagyomány szerint ezért nemcsak Istenhez, hanem másokhoz is lehet imádkozni. Ima alatt azt értjük, amikor valakit megszólítunk annak érdekében, hogy dicsőítsük, kérjünk tőle, vagy feltárjuk neki a saját gondolatainkat, érzéseinket. A *gauḍīya-vaiṣṇava* hagyomány sok lehetőséget kínál, hogy kihez fordulhatunk imádsággal. Nemcsak Istent szólíthatjuk meg, hanem a szenteket, a szentírást, a szent hegyet, a szent folyót, a szent nevet is. A tradíciónk szerint mindazok, akik rendelkeznek lelki potenciával, segíteni tudják az Istennel való szeretetteli kapcsolatunk kifejlődését. Ezért őket is megközelítjük imáinkkal, hogy segítsenek minket az utunkon.

Moderátor: Mi a státusza Mohamednek, illetve a prófétáknak? Milyen szerepet töltenek be ők a hívek és Isten között?

Sulok Zoltán: A Próféta közvetítő abban az értelemben, hogy Isten üzenetét elhozza az emberiségnek. Isten nem szól bárki-

E témákban rendszeresen publikál. A Vallástudományi Társaság tagja, a *TATTVA* folyóirat főszerkesztője.

hez, hanem kiválaszt valakit, aki hordozza az Ő üzenetét, a törvényt. De abban az értelemben nem közvetítő a Próféta, hogy az emberek kéréseit (például gazdagság, boldogulás, gyerekek, jó feleség stb.) nem továbbítja Istennek. Ez már társítás lenne, ami az iszlámban azt jelenti, hogy Isten helyett vagy mellett valaki máshoz fordul az ember, és ez nagyon nagy bűn.

Tehát a Próféta által mutatott úton közvetlenül Istenhez kell fordulni. Isten mindent tud, mindent hall, mindent lát. Nincs szükség arra, hogy valakit megkérjünk, hiszen mindenki más is csak teremtmény, és mint teremtmény nem rendelkezik igazi hatalommal. Az igazi hatalom forrása Isten maga. A többieknek csak származtatott hatalmuk van, meg olyan képességeik, amelyek végső forrása szintén Isten. Tehát egyik teremtmény sem tud a másiknak segítséget nyújtani, sem kárt okozni, csak Isten által.

Az iszlámban hangsúlyosan elkülönül egymástól a fohász és az ima. Az ima valójában a *takbír* és a *teszlim* (vagyis az imát lezáró köszönés) közötti leborulásokból, meghajlásokból, fohászokból, a Korán recitálásából álló cselekedetsor. A *takbír* az, amikor a hívő „*Allahuakbar*”-t („Isten a leghatalmasabb”) mond, és elkezd az imát. A *teszlim* az, amikor „*szálemalejkum*”-ot („béke legyen veletek”) mond, és befejezi az imát. Tehát ez egy nagyon kötött protokoll. Meg van határozva, hogy mikor, merrefele fordulva, milyen tisztasági állapotban hány imaegységet kell imádkozni, és így tovább.

A fohász ezzel szemben kötetlen. Az ember bármilyen testhelyzetben, bármerre fordulva kérhet akármit Istentől, de ennek

is van azért protokollja. Előtte ajánlatos jó cselekedetet végezni, dicsőíteni, magasztalni Istent. Azzal, hogy az ember kéréssel fordul Istenhez, elismeri, hogy ő maga gyenge, az Isten pedig erős. Ő szegény, az Isten gazdag és hatalmas. A fohászoklás egy istenszolgálati forma, és erről található is kinyilatkoztatás a Koránban:

„És azt mondta Uratok: »Fohászoklatok Hozzám! Én válaszolok nektek. Akik méltóságon alulinak tartják az Én szolgálatomat, azok megalázottan fognak a Pokolba menni.«”⁵

Tehát az ima és a fohász szignifikánsan elkülönül. A fohászra mindig van lehetőség. Az ima egy adott protokoll, amit megfelelő feltételekkel kell gyakorolni, és kötelezettség is, mert ha az ember elhagyja, akkor azzal Isten és az ember közötti kapcsolatot vágja el. Az ima a jó úton rögzíti az embert, mert „meg kell jelenni” az Isten előtt naponta ötször, és ha az ember ezt elhagyja, akkor letér erről az útról.

Mañjarī Devī Dāsī: Azt hiszem, hogy az imádság és a kérés témájában nem áll távol egymástól a két vallás megközelítése. Kṛṣṇa a *Bhagavad-gītāban* beszél arról, hogy van, amikor valaki az Ő felhatalmazott képviselőitől, a félistenektől kér valamit. Az ilyen embert ostobának nevezi, hiszen közvetlenül Hozzá is lehet fordulni, mert Ő mindennek a forrása, Ő az, aki képes minden vágyat teljesíteni, és Ő az, aki képes bármit megadni a számmunkra. Tehát a látszólagos különbség ellenére mi is tudjuk, hogy minden Istentől származik. Ugyanakkor a mindennapjainkban is kérünk. Ha valamire szükségem

⁵ Korán 40:60.

van, kérhetek különböző személyektől. Azt tudja adni valaki, ami a birtokában van. Hogyha valaki a lelki tudás birtokában van, akkor hozzá fordulok mint tanítóhoz. A lelki tudás Istentől származik, Ő a forrása. Ő maga a tudás, de valaki rendelkezhet ezzel a tudással, és én fordulhatok hozzá, hogy tanuljak tőle. Tehát kéressel máshoz is fordulhatunk.

A *vaiṣṇava* hagyományban létezik az a megközelítés is, hogy nem szükséges Istentől kérni, mert Ő tudja, hogy mire van szükségünk, és ennek megfelelően mindenkiről gondoskodik. Ezért valójában a lelki fejlődésben való előrehaladás jele, ha az ember egyre kevesebbet foglalkozik azzal, hogy kérjen, legalábbis anyagi dolgokat. Amit pedig kér, az a lelki fejlődés, és hogy szeretettel tudja szolgálni Istent. A szent ima, a Hare Kṛṣṇa *mahā-mantra*, amit a *gauḍīya-vaiṣṇavák* rendszeresen recitálnak, arról szól, hogy Istenhez folyamodunk szolgálatért.

Moderátor: Mit lehet tudni Isten személyes alászállásairól, amit a *vaiṣṇava* fel fogás hirdet?

Mañjari Devī Dāsī: Létezik egy örök, transzcendens birodalom, ahol Isten örökké jelen van, örök társaival együtt. Isten ott minden potenciáját és tulajdonságát a maga teljességében megnyilvánítja. Azonban a lelki világon kívül az anyagi világ is létezik, amelyet azok számára hozott létre, akik a szabad akaratukat arra használják, hogy Tőle elfordulva, Tőle függetlenül éljenek. Az anyagi teremtés egy ciklikusan újra és újra létrejövő hely, ahol az élőlények különböző anyagi testeket fogadnak el, miközben a tetteik és

a vágyaik szerint különböző helyzetekbe kerülnek.

Kṛṣṇa nem vesz részt közvetlenül az anyagi világ teremtésében, hanem kiterjeszti magát Viṣṇu formájába, aki megteremti és működteti ezt a mulandó anyagi világot azon örök törvények szerint, melyeket *dharmának* nevezünk. Tehát Kṛṣṇa Viṣṇu kiterjedésén keresztül állandóan kapcsolatban áll a teremtésével, miközben az eredeti lakhelyén tartózkodik eredeti, örök formájában. Időről időre különböző formákban személyes kedvtelése céljából is alászáll az anyagi világba. Ezek a megjelenési formái az *avatārák*.

A Felsőlélek aspektusában is jelen van Isten ebben a világban, ott lakik minden élőlény szívében. Brahman aspektusában pedig mindent áthat. Mindenben benne van az anyagi szem számára láthatatlanul, de tapasztalhatóan.

Amikor Isten alászáll ebbe a világba, azt különböző okokból teszi. Az egyik említett oka ennek az anyagi világ működtetése. Azzal a céllal is megjelenik itt, hogy a különböző korszakok vallásgyakorlatait bevezesse. Kṛṣṇa ezt mondja a *Bhagavad-gītā*ban:

„Ó, Bharata leszármazottja! Bárhol legyen a vallás gyakorlása hanyatlóban, s kerüljön fölényes túlsúlyba a vallástalanság, alászállok Én Magam.”⁶

Majd hozzát teszi:

„A jámborok felszabadítása, a gonoszok megsemmisítése, valamint a válás elveinek visszaállítása végett korszakról korszakra megjelenek Én.”⁷

⁶ *Bhg.* 4.7.

⁷ *Bhg.* 4.8.

A védikus szentírások négy világkorszakot említenek. Az első az aranykor, a *satya-yuga*, amikor az emberek lelkileg nagyon fejlettek, vallásosak, tiszták, a jószág minőségében élnek, tudatosak. A következő három nagy korszakban, az ezüst-, a bronz- és a vaskorban fokozatosan degradálódnak ezek a tulajdonságok. Ezért a különböző korokban más-másfajta vallásgyakorlatra képesek az emberek. Az aranykorban a lelki tökéletességhez vezető út a meditáció volt, mert akkor még békés volt az emberek elméje. Jelenleg, a *kali-yugában* az elménk olyan szabályozatlanul ugrál, mint egy majom, ezért nagyon nehezen tudunk koncentrálni. Ezért e kor emberei számára az Úr egy könnyebb vallásgyakorlatot vezetett be.

Isten megjelenésének harmadik oka, hogy megmutassa a kedvteléseit a világnak. Ennek érdekében elhozza magával örök társait, és lehetővé teszi számunkra azt a tapasztalatot is, hogy lássuk Őt. A *gauḍīya-vaiṣṇavák* szerint Isten legutóbbi *avatārja* Śrī Caitanya Mahāprabhu volt, aki ötszáz évvel ezelőtt jelent meg a Földön, 1486-ban. Ő hozta el ennek a kornak a vallásgyakorlatát, a Hare Kṛṣṇa *mahā-mantra* éneklését.

Moderátor: Mit mond az iszlám vallás arról, hogy miként tart kapcsolatot Isten ezzel a világgal?

Sulok Zoltán: Isten megnyilvánulásairól a Koránban azt olvashatjuk, hogy az egek és a Föld megteremtésében, a nappal és az éjszaka váltakozásában jelek vannak azok számára, akik gondolkodnak.⁸ A teremtés, az univerzum Isten jeleinek a megnyilvánulása,

ami az iszlám hit szerint az ember veleszületett, természetes istenhitére alapozva elégséges ahhoz, hogy az ember felismerje Isten létét és hatalmát, és vágyjon a szolgálatára. Ez a megnyilvánulás mindenki számára elérhető, mert az embernek csak meg kell néznie az eget, a földet, a tengert, saját magát, és látnia kell bennük Isten teremtésének a nyomát.

Ám az ember azt nem tudja magától kitalálni, hogy milyen szolgálatokat kellene végeznie ahhoz, hogy Istenhez közeledjen. Ennek érdekében van az iszlámban a prófétaság. Az Isten időről időre kiválasztott embereket (férfiakat), akik elhozták az üzenetét az emberiségnek. Az iszlám tanítása szerint a legelső próféta a legelső ember, Ádám volt (béke legyen vele). Tudást kapott Istentől, amit továbbadott a leszármazottainak, a későbbi generációknak. De az emberek letértek erről az útról, feledékenységből, hanyagságból. Isten ezért újabb prófétákat küldött hozzájuk, akik igyekeztek visszahívni Isten útjára az embereket. Minden üzenetnek az volt a lényege, hogy egy Isten van, és Istent úgy kell szolgálni, ahogyan Ő parancsolja. Mivel egy idő után az emberek újra és újra letértek erről az útról, ezért van hosszú-hosszú sora a prófétaságnak. Az iszlám szerint egyszer megkérdezték Mohamed Prófétát, hogy hány próféta küldetett el. Ő azt mondta, hogy százhuszonegyezer. A kérdező azt is megkérdezte, hogy hány szent könyv küldetett el, mivel nem minden próféta kapott kinyilatkoztatott könyvet. A Próféta erre azt felelte, hogy háromszáztizenöt szent könyv küldetett el, és mindegyiknek a lényege ugyanaz: egy az Isten, és Őt kell szolgálni

⁸ *Korán* 2:164.

úgy, ahogyan azt Ő elrendelte. A prófétai sorban Ádám az első és Mohamed Próféta az utolsó. A prófétaság Isten megnyilvánulása, ami a kiválasztott embereken keresztül történik, akiket Isten megerősít olyan csodákkal, amelyek az adott korra, az adott társadalomra jellemzőek. Az embereknél pedig észre kell venniük, hogy az az ember több, mint egy nagy tudós.

Isten harmadik megnyilvánulási formája lehet, hogy sugallatot küld az embereknek. Ez azonban veszélyeket is rejt magában, mert az ember nem biztos, hogy meg tudja különböztetni a sától és az Istentől származó sugallatot. A sugallat soha nem hoz törvényt, nem érinti a valóságjogot, és nem írhatja felül például az imát vagy más istenszolgálati formát.

Az iszlám hit szerint Isten nem jön el ebbe a világba, illetve mi – jelen formánkban – képtelenek vagyunk Istent befogadni. A hatalma, a tudása itt van a világban, aktívan. Istennek nincs szüksége segítőkre, nincs szüksége semmiféle társra. Ha Ő teremteni akar, akkor teremt. Tehát Isten aktívan örökös, és aktívan irányítja ezt a királyságot.

Moderátor: Kérem, az elhangzottak alapján emeljenek ki néhány hasonlóságot és különbséget a két vallási hagyomány között arra vonatkozóan, hogy Isten miként tart kapcsolatot a világgal!

Mañjarī Devī Dāsī: A két vallás tanításai megegyeznek abban a tekintetben, hogy a teremtés Isten megnyilvánulása, és Isten felismerhető a teremtésben. Mi is törekszünk arra, hogy ezt láttassuk másokkal. De azt tapasztalom, hogy nem olyan könnyű ily módon meglátni Őt. A világ

szemlélése önmagában nem feltétlenül elég ahhoz, hogy az ember meg tudja tapasztalni Isten létét, vagy akár csak hinni tudjon Benne.

Mi is azt gondoljuk, hogy Isten személyiségének megismerése felébreszti bennünk a vágyat a szolgálatára, ezért is olyan részletes a szentírásainkban Isten tulajdonságainak, cselekedeteinek a leírása. A szolgálatnak, illetve a szolgálatra való vágnak a hangulata azonban attól függ, hogy az ember milyen mértékű tudással rendelkezik, és milyen tiszta a szíve. Hallottuk, hogy az iszlámban úgy kell szolgálni Istent, ahogy Ő parancsolja. A mi vallásunkban is létezik ez az elképzelés, de nem parancsról, hanem inkább előírásokról beszélünk – például, hogy ismerjük meg Őt, és szolgáljuk úgy, ahogy Ő szeretné. Amikor kapcsolatot építünk valakivel, akkor igyekszünk a másik személyt megismerni, így a szolgálatunk összhangban lesz a másik fél vágyaival.

Az iszlámmal ellentétben a *vaişnavizmusban* a szentírások nem egy lezárt kánonra utalnak. Megfelelő felhatalmazással rendelkező emberek mind a mai napig alkotnak olyan könyveket, amelyeket mi isteni kinyilatkoztatásnak tekintünk. Létezik az Istentől közvetlenül származó tudás, amit Ő maga mondott el a teremtés kezdetén az első teremtett élőlénynek, Brahmának és más szenteknek: ilyen a négy *veda*. Vannak továbbá felhatalmazott személyiségek, amilyenek a próféták is, akik isteni ihletés által jutnak tudáshoz, amit aztán továbbadnak embertársaiknak. Nem ők találják ki az üzenetet, hanem Isten teszi lehetővé, hogy a tudatuk segítségével hozzáférjenek az örök tudáshoz.

Az iszlámban létező sugallathoz hasonlóan mi azt mondjuk, hogy a Felsőlélek ott lakozik minden élőlény szívében, és szól hozzánk. Amíg azonban nem vagyunk elég tiszták, addig nagyon nehéz elkülöníteni, hogy amit hallunk, az csupán a saját gondolatunk, vagy Isten ad útmutatást számunkra. Ebben a megkülönböztetésben segít nekünk a *sādhu-guru-śāstra* hármasa. A sugallat akkor megbízható, ha összhangban van azzal, amit a *sādhuk*, vagyis a szentek, a *guru*, a lelki tanítómester és a *śāstra*, azaz a szentírás mond.

Elhangzott, hogy Isten aktívan jelen van itt a világban. Mi is azt valljuk, hogy Isten működteti ezt a világot, a felügyelete alatt tart mindent. Tehát egyetértünk Zoltánnal abban, hogy Isten aktívan jelen van az anyagi világban.

Sulok Zoltán: Az iszlámban nem ciklikus a teremtés, mint a *vaiṣṇavizmusban*. Legfeljebb abban az értelemben lehet ciklikus, hogy minden változik, semmi sem állandó. Az évszakok változnak, az ember megszületik, megnő, fogyatkozik, aztán meghal. De ez a világ nem tart örökké. Ebben az értelemben fenntartható fejlődés sem létezik. Legfeljebb csak hagyunk valamit a későbbi generációknak is. Ennek a világnak az iszlám szerint egyszer vége lesz. Ez az Ítéletnap. Az Ítéletnapon egy új teremtés történik, életre kelnek mindazok, akik valaha éltek a Földön, de egy más minőségű világba, az öröklétre támadnak föl. Abban a világban már nem lesz változás. Meghalni csak egyszer kell az iszlám szerint. Tehát legfeljebb két teremtés van. Isten újratermíti a világot, új életre kelti az embereket, akik a Paradicsomba vagy

a Pokolba jutnak. De a teremtés nem ciklikus. Ez nagyon-nagyon fontos különbség.

Az iszlámban nem létezik olyan, hogy az Isten kiterjed, és egy más hangulatú személyiséggé válik. Ez nálunk tabu, az iszlámban az Isten egy. Nincs más Isten, csak az egyetlen Isten, aki önmagában létező. Akin nem vesz erőt se szendergés, se álom. Tudja, ami előttünk van, tudja, ami mögöttünk van. Ez az Isten egysége, Ő oszthatatlan. Tehát az Istennek inkarnációi, *avatārai* nem létezhetnek az iszlám szerint. Ez is fontos különbség.

Ezért küld az Isten prófétát, ezért választ embert, aki a saját emberi mivoltában hordozza Isten üzenetét, és személyes példájával is megmutatja, hogy a gyakorlatban hogyan kell ezt az üzenetet megvalósítani. Ha nem embert küldene prófétaként, akkor azt mondanák az emberek, hogy ő könnyen beszél, mert más, mint én. Ezért Isten ugyanolyan embert küld, mint a többiek, és ők (a próféták) megmutatják, hogyan kell Istennek engedelmessé válni.

Elhangzott, hogy a *vaiṣṇavizmus* szerint Istennek kedvtelésesei vannak. Mi nem tudjuk, hogy az Isten mit csinál. Ő fenntartja ezt a rendszert, és annyit tudunk, hogy Ő fölötte áll ennek a teremtésnek, nem része annak. De hogy Ő konkrétan mit csinál és hogyan, azt nem tudjuk. Nálunk a „hogyan” nem fontos. Egyszer egy tanítvány megkérdezte a mestert, hogyan kínozhatja Isten a sátánt a Pokolban tűzzel, amikor a sátán tűzből van teremtve. Erre a hittudós fogott egy agyagkorsót, és fejbe vágta vele a tanítványt, mondván: Így, ahogy az agyagot kínozni lehet az agyaggal. Isten mindent megcsinál, amit akar, hisz ezért Isten.

Szó volt a megismerési vágyról és a parancsról. Istennek vannak konkrét parancsai az iszlám szerint. Például: ne okozatok romlást a Földön, ne gyilkoljatok, ne paráználkodjatok, tartsátok meg az imát, fizessétek meg a *zakátot*.⁹ És főleg, hogy ne imádjatok más Istent. Az ember természetesen vágyik Isten felé, de megismerni nem tudjuk Őt. Viszont hiszünk abban, hogy ha megteesszük azt, amit Ő parancsol, és elkerüljük azt, amit Ő megtilt, ezzel közeledni tudunk Hozzá. Ennek jutalma a Paradicsom lesz.

A sugallat és a cselekedet összhangja nálunk is nagyon fontos. Előfordult már a történelem során, hogy emberek repültek, vízen jártak, különböző csodákat vittek véghez. A hittudósok véleménye erről mindig az volt, hogy ha az illető betartja a vallás tanításait, akkor rendben van a dolog, akkor az az ember egy csodát kapott. De ettől nem válik felsőbbrendűvé, ezért nem szabad hozzá fohászolni. Csak Istenhez lehet, mert Ő adta ezeket a képességeket annak az embernek. Az ember nem akkor tud repülni, amikor ő akar, hanem amikor Isten akarja.

Moderátor: Megkérdezném Mañjarītól, hogy a *gaudīya-vaiṣṇava* vallásban vannak-e próféták, mint az iszlámban, és ha igen, mi a különbség a két prófétai szerep között?

Mañjarī Devī Dāsī: *Aguru-paramparáról*, a tanítványi láncolatról beszélnék ezzel kapcsolatban. A *vaiṣṇava* „próféták” nem egyedül végzik a tevékenységüket, hanem egy tanítványi láncolathoz tartoznak, ami Istentől megszákítatlanul száll alá, és min-

denkinek a tudása a mesterétől származik. A tanítványi láncolatban szerepelhetnek kimagasló személyiségek, akiknek a lelki fejlettsége, a lelki megvalósításai mélyebbek, mint esetleg az elődeiké. Emiatt pedig olyan részletekbe menően tudnak megfogalmazni Istennel kapcsolatos gondolatokat, amilyenek addig nem jutottak kifejezésre. Tehát nálunk a közvetítők nagyon-nagyon fontosak. Közvetlenül nem közelítjük meg Istent, sőt úgy gondoljuk, minél több közvetítőn keresztül szemléljük Istent, annál jobban fogjuk látni Őt. Caitanya Mahāprabhu tanítása az, hogy *dāsa-dāsānudāsaḥ*, vagyis én a szolga szolgájának a szolgája vagyok. Nem közvetlenül Isten szolgája vagyok, hanem az Ő tanítványának a tanítványának a tanítványa vagyok.

Az, hogy a világ állandóan változik, nagyon fontos tény, amit mi is vallunk. A *Bhagavad-gītāban* Kṛṣṇa kijelenti, hogy az anyagi világ teli van szenvedéssel és ideiglenes. Ideiglenes, hiszen mindig minden változik benne, végül pedig minden elmúlik. A szenvedés pedig megnyilvánul a születés, a betegség, az öregkor és a halál formájában, és sok más esetben.

Az iszlámban a világnak egyszer vége szakad, és egy új teremtés történik, amiben az öröklét nyilvánul meg. Összeegyeztethetetlen különbség a két tradícióban, hogy mi hiszünk a lélekvándorlásban és abban, hogy mindenki újra és újra lehetőséget kap a lelki fejlődésre. Ezért a hindu hagyományhoz tartozó iskolák mind nagyon toleránsak, mert úgy gondolják, hogy ha valaki ebben az életben nem értette meg az igazságot, akkor majd egy másik életében megérti. Nem

⁹ Kötelező adomány a szegények számára.

kell ráerőszakolni, nem muszáj most megértenie. Hiszen fokozatos a fejlődés, idővel mindenki el fogja érni a lelki megértést, és vissza fog találni Istenhez.

Nálunk is vannak parancsok, de a védikus szövegek technikája az, hogy tudást adnak, és szemléltetik, hogy milyen tett milyen következményekkel jár, majd az egyénre bízják, hogyan cselekszik. Tehát nincs olyan kötelező érvényű parancs, hogy cselekedj jól. Cselekedhetsz jól is, rosszul is, mert szabad akarattal rendelkezel. De minden cselekedetnek lesz egy természetes következménye. Ugyanakkor létezik parancs is. Caitanya Mahāprabhu – az Ő életét és tanításait a *Śrī Caitanya-caritāmṛta* írja le – azt mondja, hogy „*āmāra ājñāya guru hañā tāra’ei deśa.*”¹⁰ Az *ājñā* szó azt jelenti, hogy parancs:

„Az az én parancsom, hogy mindenki váljon lelki tanítóvá, tanítsa a szentírásokban rejlő tudást, és így mentse meg a saját földjén élőket.”

Szó volt róla, hogy az Úr embereket küld közénk, hogy általuk mutassa meg, hogyan kell helyesen cselekedni, és mivel ők ugyanolyan emberek, mint mi vagyunk, könnyebb követni a példájukat. Isten mindenre képes. Mi azt valljuk, hogy Ő legutóbb Caitanya Mahāprabhu formájában jelent meg, aki maga Isten, de mint a saját híve jelent meg, hogy megmutassa, hogyan kell a vallást gyakorolni. Amikor itt volt, nem nyilvánította meg, hogy Ő Isten, úgy cselekedett, mint egy evilági ember. Éppen ezért követhető volt, és tökéletes példát állított elénk. Isten tökéletes, és embereket is fel tud hatalmazni a példa-

mutatásra, de a legtökéletesebb példa az, amikor Ő maga jön el, és mutatja meg, hogyan kell gyakorolni a vallást.

Sulok Zoltán: A tanítványi lánc létezik az iszlámban is, csak itt másképpen működik. A Próféta tanítása a mai napig aktív, az emberek ezt a tudást használják. Az Isten megőrzi a tudást és a Koránt is. Az előző szent könyveket a mi hitünk szerint nem őrizte meg. Ezért volt szükség újabb és újabb kinyilatkoztatásra, mert az emberek összekeverték az ember szavát Isten szavával. De a tanítványi láncolat tetten érhető az iszlámban is: a prófétai tanítások az úgynevezett *hadiszok* és a *szunna*¹¹ révén jutottak el a mai emberekhez. Megvizsgálták, hogy a közlési láncban szereplő emberek találkoztak-e egymással, tanultak-e egymástól, megvizsgálták az életmódjukat, a hitüket, a közösségben betöltött szerepüket, a hírnevüket. E szempontok szerint különítették el a jó tanítást a nem jó tanítástól, a hiteles *hadisz*t, a hiteles prófétai hagyományt a nem hitelestől.

Ide tartozik még, hogy sok millióan élnek a világban, akik fejből tudják a Korán teljes szövegét. Ők egy úgynevezett *idzsázával*, igazolással vagy felhatalmazással rendelkeznek, amely az illető mestereinek a sorát visszavezeti egészen a Prófétaig. Ez nálunk a tanítványi lánc, de ezen a tanítványi láncon keresztül új tudás, olyan, ami a vallásjog kereteit szét-

¹⁰ Cc. 2.7.128.

¹¹ *Szunna*: Mohamed Próféta (béke legyen vele) életmódja, amely tartalmazza tetteit, szóbeli tanításait és hallgatóságos jóváhagyásait. A *hadisz* a Próféta visszavezethető tett, mondás vagy jóváhagyás, amelyben az adott tanítás mellett a tanítványi lánc is fel van sorolva.

feszítené, nem jöhet. Az adott kereteken belül kell ennek a tudásnak, tanításnak maradnia.

Mañjarī Devī Dāsī: A *vaiṣṇava* tradíció is úgy tartja, hogy a tanítványi láncolaton keresztül nem érkezhetsz új tudás. Ugyanakkor a *guru* aktualizálja az Istentől származó tudást. Hogyan alkalmazzuk a szentírás tanításait napjainkban? Śrīla Prabhupāda, az ISKCON és a Kṛṣṇa-tudatos mozgalom alapítója renge-

teg szöveget hagyott ránk, és ezek a szent szövegek aktualizálják azt a tudást, ami korábban csak Indián belül volt ismert. Tudnunk kell értelmezni ezeket a tanításokat ma, a nyugati világban. Ugyanakkor Śrīla Prabhupāda mindig hangsúlyozta, hogy az ő sikerének titka az, hogy soha nem változtatott meg semmit, és megőrizte, pontosan azt adta át, amit az elődei adtak tovább.